

4 skyrius NĖŠTUMAS

Normali nėštumo trukmė - 63 dienos, smulkių veislių - paprastai 60 dienų. Šuniukai gyvybingi, jei gimsta praėjus 53-71 dienai po sukergimo. Kuo ankstesnis šuniavimasis, tuo mažiau gyvybingi šuniukai. Jeigu šuniukai gimė ne laiku, tai greičiausiai dėl to, kad apvaisinimas įvyko daug vėliau, negu mano savininkas. Jei kalė buvo kergiama tris kartus, tai skirtumas tarp kergimų gali sudaryti savaitę, o nėštumas galėjo prasidėti tik po trečio kergimo. Ir atvirkščiai, kergta buvo per vielai ir pirmojo kergimo metu buvo apvaisintos paskutinės subrendusios kiaušialąstės, daugiau jų jau nebebuvo, bet susiporuoti su patinu kalė galėjo dar kelias dienas. Ir tokie šuniukai gims daug anksčiau, negu mano kalės savininkas.

Vis dėlto nustatant terminus dažniausiai klysta veisėjas, nes gamta - ypač tiksli.

Tariamasis nėštumas

Tariamo nėštumo nereikia painioti su *nejvykusi*. Tariamasis nėštumas - fiziologinė neapvaisintos kalės būklė, pasireiškianti nėštumo požymiais. Toks nėštumas dažniau būna kalėms, kurių veislinė veikla yra nereguliari, negu kalėms su tolygiu krūviu. Tariamo nėštumo metu kalei atsiranda visi pasiruošimo šuniavimuisi požymiai. Po dviejų mėnesių nuo rujos vidurio ji gali pradėti ruošti sau guolį ir būti panašios į šuniavimąsi būklės. Bet galų gale šuniukų nėra, o kalė turi daug pieno ir ji labai sielvartauja. Tokiai kalei veterinarijos gydytojas turi paskirti raminančiųjų priemonių. Po kurio laiko jos būklė pagerės, o po kito sukergimo ji atves normalią vadą. Tariamo nėštumo priežastis yra specifinio hormono per didelis ar netolygus išsiskyrimas. Paprastai šio hormono didelis kiekis gaminamas tik po kiaušialąsčių apvaisinimo sukergus. Bet kartais tariamo nėštumo reiškiniai būna susiję su uždegimais ir pūlių susikaupimu gimdoje, pvz., dėl metrito ir piometrito.

Nesėkmingas nėštumas

Kartais apvaisintos kalės, turinčios visus normalaus nėštumo eigos požymius, praėjus maždaug mėnesiui po sukergimo šuniukai būna rezorbuojami. Nėštumo požymiai išlieka, ir apie tai, kad šuniukų nebebus, savininkas sužino negreitai. Kartais tokia būklė vadinama „tariamuoju nėštumu“, nors tikslesnis pavadinimas būtų „nesėkmingas“, nes pirmas pavadinimas tinka kalei, kuri turi nėštumo požymius, bet nėra apvaisinta.

Normalus nėštumas

Ankstyvojoje nėštumo stadijoje nei iš kalės išvaizdos, nei ją apčiuopinėjant negalima nustatyti, ar ji turės šuniukų, ar ne.

Gali būti, kad pirmieji požymiai pasireiškia ne fizine jos būkle, bet jos elgesiu. Labai dažnai po sukergimo kalė tampa ramesnė, švelnesnė, o kartais atrodo truputį nesveikuoianti. Tikslinio nėštumo nustatymo galimybė daugiausiai priklauso nuo veislės, kūno formos, ar tai jos pirmoji vada, dažnai ir nuo vados dydžio. Kai kurios kalės neišduoda savo paslapties iki paskutinės dienos.

Jautrius pirštus turintis žmogus, kuris žino, ko ir kur tiksliai reikia ieškoti, normalios eigos nėštumo 21-22 dieną gali iš abiejų kalės pilvo pusių apčiuopti mažutėlius kietus apvalius gumulėlius. Apie 24 dieną šie gumulėliai tampa didesni ir juos galima apčiuopti iki 35 dienos. Vėliau jie tampa minkšti, ir juos apčiuopti nelengva, bet paprastai šiuo laiku pagal kalės pilvo dydį galima nustatyti, ar ji vaikinga. Ypač tai matosi, kai vados didelės.

Kai kalė laukiasi 1 ar 2 šuniukų, pirmą mėnesį labai sunku ką nors nustatyti, ypač jeigu tai kalės pirmoji vada, nes šios kalės pilvo raumenys daug stipresni negu tos, kuri jau turėjo

keltas vadas. Nereikia stengtis apčiuopti šuniukus bet kokia kaina, nes ateis laikas ir simptomai bus akivaizdūs. Tarp ketvirtos ir penktos savaitės šonai išsipūs, o liemuo suapvalės. Kai kurių kelių šie požymiai neišryškėja beveik iki septintos savaitės.

Net ir labai patyrę veisėjai gali klaidingai nustatyti šuniukų skaičių. Kartais kalė labai stora, o atsiveda tik 1 ar 2 šuniukus. Kita kalė atrodo taip, lyg ji turėtų ne daugiau kaip 2 šuniukus, o tuo tarpu priblokštas augintojas priims milžinišką 12 ar daugiau šuniukų vadą.

Dažniausiai apie penktą savaitę šiek tiek pabrunksta speneliai, aplink juos pašviesėja oda. Apie šeštą savaitę, kalei gulint ant šono, šuniukai apčiuopiami gimdos skiltyse. Nuo šeštos savaitės šuniukai ima augti labai smarkiai, o speneliai tampa didesni ir minkštesni. Apie septintą savaitę žymiai padidėja ir pieno liaukos. Paskutinę savaitę pilvas nukąra, nes gimda, anksčiau buvusi prie stuburo, užpildo visą jo tūrį.

Yra dar vienas tikslus nėštumo požymis - galima ranka pajusti šuniukų judesius. Kartais antroje nėštumo pusėje pastebimos negausios gleivių išskyros iš kilpos, be kvapo ir be spalvos. Jeigu paskutinę nėštumo savaitę jos pasidaro gausios, gelsvos ar žalsvos - tai artėjančio šuniavimo pirmas požymis.

Kalės priežiūra

Dar prieš sukergiant kalei reikia išvaryti kirmėles. Jeigu dėl kokios nors priežasties šito nepadarėte, kirmėles reikia išvaryti iki trečios nėštumo savaitės. Kirmėlių išvaymas po trečios nėštumo savaitės gali sukelti kalei abortą. Dėl motinos ir šuniukų sveikatos pageidautina, kad kalė neturėtų nei vidinių, nei išorinių parazitų. Jeigu kirmėlės nebuvo išvaytos nei prieš kergimą, nei iki trečios nėštumo savaitės, reikės sulaukti kalės šuniavimo. Veterinarijos gydytojas patars, kada bus galima tai atlikti po šuniavimo. Bet dabar reikia būti labai atsargiems - antihelminčiai vaistai su pienu pateks šuniukams. Išsipurvinusią nėščią kalę reikia išmaudyti ir tuo pat metu išnaikinti išorinius parazitus. Nerekomenduojama maudyti kalę po ketvirtos nėštumo savaitės. Gal nereikėtų net priminti, kad dėl kokios nors priežasties išmaudytą kalę reikia kruopščiai nusausti, neleisti būti skersvėjyje ar gulėti ant šaltų grindų. Geriausia išmaudyti ją vakare, laikyti šiltoje vietoje, kol kailis išdžiūs, ir neišleisti į lauką iki ryto. Šunų dantų būklei reikia skirti ypatingą dėmesį, ir reikalui esant, nuvalyti jų apnašas. Nukarusių ausų šunims reikia reguliariai išvalyti ausies angą ir profilaktiškai saugoti nuo ausų erkių.

Ilgaplaukių veislių kelių kailio priežiūra priklauso nuo to, ar reikės kalę po šuniavimo eksponuoti ir ar ji turės būti specialiai kerpama. Daugumos ilgaplaukių kelių plaukai 6-7 savaitę po šuniavimo ima šertis, todėl galima juos pakirpti, nes vis tiek jie nusišers ir jų ilgis nesvarbu. Ilgaplaukių veislių kelių plaukai, be to, gali būti pavojingi šuniukams. Žinoma atveju, kai jie užduso vešliame savo motinų kailyje. Jeigu jūsų kalė tokios veislės, kuriai tokia nelaimė gali atsitikti ar, šuniukus atjunkius, kalę reikės eksponuoti ir jos kailis turi būti išsaugotas, šuniukus reikia laikyti taip, kad jie j kailį neišpaimiotų. Ilgą kailį reikia kiekvieną dieną šukuoti, suskirstyti į atskiras sruogas, po to susukti jas į rūkomojo popieriaus juosteles, panašiai kaip ant suktukų su gumutėmis. Taip daro Jorkšyro terjerų ir Maltos šuniukų savininkai. Reikia taip pat iškirpti plaukus aplink spenelius, nes čia jie lengvai susivelia, susiklijuoja nuo saldaus pieno ir gali visiškai uždengti spenelį.

Vaikingos kalės maitinimas

Sveikus, stiprius šuniukus kalė atves tik tuo atveju, jei nėštumo metu ją gerai šersime, ji bus sveika ir tinkamai laikoma.

Pirmą mėnesį kalės maisto keisti nebūtina. Jeigu ji maitinama koncentrais, nėštumo metu j jos maistą reikia pridėti mėsos (jautienos, avienos ir kt.) ir žalių kiaušinių trynių. Labai mažai kalei užtenka dviejų trynių per savaitę, didelei kalei galima duoti du trynius kaskart šeriant.

Ne visada kalės apetitas nėštumo metu padidėja. Jei kalė nelabai stora, jai reikia duoti tiek maisto, kiek ji nori, žinoma, protingai. Svarbiausia ne maisto kiekis, o kokybė. Vaikingai kalei reikia maisto, kurio sudėtyje būtų daug baltymų, nes jie yra vystimosi pagrindas. Mėsa,

žuvis, pieno produktai ir kiaušiniai - pagrindinė maisto sudėties dalis. Nereikia padauginti daug krakmolo turinčio maisto, pvz., kruopų, miltinių produktų, sausainių.

Artėjant ketvirtai nėštumo savaitei maisto kiekis turi žymiai padidėti, bet tik produktų, turinčių gyvulinių baltymų, sąskaita. Papildomai kalei reikalingi žuvies taukai, vitaminai A, B, D ir E, kuriuos jai reikia vartoti visą nėštumo laikotarpį. Labai svarbu, kad kalė gautų kalcio preparatų, pavyzdžiui, glicero-fosfatų ir laktatų, ypač jei numatoma gausi vada. Gausios vados atveju kalė praras labai daug kalcio ir tai jai pakenks daug daugiau, negu šuniukams, nes jie pasiims iš kalės viską, ko jiems reikia.

Priklausomai nuo kalės svorio padidėjimo, jos dienos racioną reikia padalinti į kelias dalis. Iš pradžių ją reikia šerti du, po to tris, o vėliau net keturis kartus, ypač jei laukiama didelė vada. Ne visas maistas turi būti minkštas, jai reikia būtinai duoti ką nors pagrauzti, pvz., obuolį, morką ar didelį mėsingą kaulą (bet ne pliką), nes be to jai atsirastų dantų apnašos. Nuo pat pirmųjų nėštumo dienų kalei reikia duoti be apribojimų vandens - jos organizme gaminamas amniotinis skystis, tas skystis sudaro pūsleles, kurios apsaugo šuniukus.

Labai sustorėjusių kalių šuniavimasis būna labai sunkus, todėl linkusios nutukti kalės racione reikia sumažinti kruopų, o labai nutukusioms kalėms reikia duoti daug daržovių.

Su maistu vitamino C nereikia duoti, nes jis sintezuojamas kalės organizme ir kepenys sukaupia jo rezervinį kiekį. Kartais vitamino C kiekis kalės organizme labai sumažėja, ir dėl to gali išsivystyti anemija ar įvairiausi odos susirgimai. Šiuo atveju vitamino C reikia pridėti į maistą.

Pieno produktai turi daug vitaminų, kalcio ir fosforo junginių, todėl šių produktų reikia duoti kalei kiek tik nori, tik nesukelti virškinimo sutrikimų. Pusėje litro rūgštaus pieno ar kefyro yra tiek pat baltymų, kiek ir 85 gramuose žalios mėsos. Virtas kiaušinis turi tiek pat baltymų, kiek ir 56 gramai geros kokybės mėsos. Žalią galima duoti *tik* kiaušinio trynį, o jeigu duodame visą kiaušinį, prieš tai jį reikia išvirti ar iškepti omletą. Žali baltymai savo sudėtyje turi avidiną, kuris suriša biotiną, vieną iš B grupės vitaminų, gaminamų žarnyne. Jeigu kalė gauna daug žalių kiaušinių (ar baltymų), jos organizme pritruks biotino, ir jos kailis gali praplikti.

Ekonomiškas baltyminis ēdalas - žuvis, pavyzdžiui, žalia ar sušaldyta silkė ar kilkė. Kilkė duodama žalia, bet reikia pašalinti galvas ir uodegas, sumalti mėsmale ir sumaišyti su kruopomis. Kitokias žuvis reikia troškinti, kol suminkštės kaulai.

Iš kruopų geriausiai tinka kvietinės, nes jose yra vitamino B, be kurio kruopų maistas nevertingas. B vitaminų komplekso dažniausiai ir trūksta šunų maiste. Šių vitaminų labai daug turi mielės - mielių preparatai turi būti įmaišomi į šuningos kalės maistą.

Pasivaikščiojimai

Šuningai kalei pasivaikščioti labai svarbu, todėl nereikia keisti įprasto režimo, kol ji labai nepasunkės. Jei kalė priprato vaikščioti vieną valandą, reikia taip daryti ir toliau, kad ji būtų sveika ir geros kondicijos. Labai svarbu, kad kalės raumenys būtų stiprūs ir ji turėtų daug jėgų išstumti šuniukus apsivaikuojant. Kalės nereikia saugoti kaip ligonio. Kai ji bus per sunki, pati nenorės per daug nutolti nuo namų.

Itin svarbu, kad kalė vaikščiotu gryname ore, ypač saulėje. Saulės šviesa labai svarbi gyvybei.

Nėštumo pabaigoje kalė nenorės ilgai truncančių pasivaikščiojimų, todėl ją reikės išvesti nors trumpai, bet dažnai, keliskart per dieną. Kalė neturi pervargti. Negalima kalei leisti lakstyti laiptais į viršų ar žemyn, šokinėti ant kėdžių, sofų ir atgal. Negalima nėštumo pabaigoje vežioti kalę automobilyje, bet jei jau vežame, nedaryti staigių posūkių važiuojant dideliu greičiu.

Negalima leisti kalei gulėti ant šaltų grindų ar žolės.

Kaip kelti šuningą kalę

Kelti reikia atsargiai ir lėtai, pirštai neturi remtis į pilvą. Labai pavojinga ją išmesti ar leisti jai nušokti nuo aukštai. Smulkią kalę galima pakelti viena ranka laikant ją po krūtine, prispaudžiant jos alkūnes, o kitą ranką laikant po kryžiumi. Didelę kalę galima pakelti abiem

rankomis - viena ranka prilaikyti liemenį po uodega, lyg ji sėdėtų. Kita ranka reikia apglėbti iš apačios krūtinės priekinę dalį. Ant grindų ją reikia statyti ant keturių kojų. Prieš leidžiant eiti reikia patikrinti, ar ji neprarado pusiausvyros.